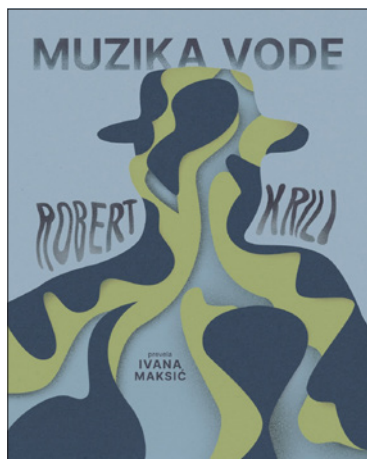

Vladislava Gordić Petković

TRIJUMF METAKONSTRUKCIONIZMA

(Robert Krili: *Muzika vode*, prevela s engleskog i izabrala Ivana Maksić,
Kulturni centar Novog Sada, Novi Sad, 2023)

Možemo tvrditi da jezik nije realnost sama po sebi već tek jedan njen instrument; isto tako, možemo tvrditi da je jezik naše predvidivo sredstvo poimanja realnosti; još možemo tvrditi i da je jezik suočen sa zadatkom da nas surva u šokantnu neposrednost dodira s predmetnošću sveta; možemo sve to; no ništa od rečenog nije novo osvedočenje kom se valja radovati, niti je unapred prepoznato upozorenje koje će nas rukovoditi u čitanju poezije.

Možda je zaista moguće razlikovati dve tradicije u američkoj poeziji, onako kako je to izložila Mardžori Perlof: jedna se od njih ukorenjuje u prirodnom jeziku, tražeći svoje poreklo u običnom govoru, u „demokratskom tlu kolokvijalnog”; druga pak pesmu vidi kao artefakt, suprotstavljenu svom izvesnom pore-

klu u kolokvijalnom govoru. Prvu tradiciju gradi osovina Volt Vitman – Ezra Paund – Vilijam Karlos Vilijams i Alen Ginzberg uz njih; druga tradicija seže od francuskih simbolista do Volasa Stivenisa i Džona Ešberija, vodeći dalje do jezičkih pesnika.

Poezija Roberta Krilija ne može se dovoljno približiti nijednoj od dve opcije. Sam pesnik često je isticao u kojoj meri njegov jezik pripada nižim i neprivilegovanim slojevima društva – farmerima, radnicima, otpadnicima, lingvističkom i kulturološkom kontekstu njegovog detinjstva i odrastanja. Priznavao je koliko duguje tim formativnim uticajima, iako čitalac ne može da ne uvidi s koliko je napete brižnosti svaka njegova pesma sazdana na nečem posve suprotnom toj neposrednosti običnog govora – a njegova je celokupna poezija zasnovana na biranim metričkim i ritmičkim obrascima, na vešto režiranoj svedenosti, na doslednosti ideografskog zapisivanja, bez obzira na to što iz malorekosti, verbalne zbijenosti i pojmovne skučenosti izranja čudesan kolorit prizora, jeziv i privlačan u isti mah.

„Sa moje / košulje otpala dugmad koju sam prekrrio / kravatom”, stoji u pesmi „Pričanje” ova moćno jednostavna slika u koju može da se slije poezija Roberta Krilija. Suprotstavljajući se svemu što može biti tema razgovora, svemu što se može izgovoriti tek da bi se o nečemu pričalo, pesnik na pozadinskoj liniji verbalnog fronta vodi drugačije semantičke bitke, svestan da reč i pojava moraju sakriti izdajničke deficite i sablažnjivu

disfunkcionalnost, ne bi li povrh njih konstruisali nešto neočekivano i drugačije. U pomenutoj pesmi, pesnik kaže: „čuo sam kako mi / glas iznenada sleće na pistu nečijeg / komentara” – tako prepoznamo onu nužnu disonancu u svakom pokušaju da se postigne privid sklada. Naoko utopljen u gomilu, „čist i pristojno odeven”, lirski subjekt napeto manevriše komunikacijom i vidovima komuniciranja ne bi li postigao razumevanje koje će razoružati svet, ne bi li dokazao da je *pričanje* suvišno, da ga mora natkriliti *govor*, isto onako kako kravata prekriva dugmad koja nedostaju.

Iako dugo najčešće povezivan s grupom pesnika Blek Mauntin, Robert Krili izvojevao je zasebno mesto u panteonu američke poezije. Ne samo krhka već i koncizna, gotovo nepretenciozna, njegova kasnija poezija ipak iznalazi metafore za koje se tako često tvrdilo da ih u njegovim pesmama nema. Konciznost Krilijevog iskaza utemeljena je na emotivnoj intenzivnosti, na napetosti koja proizlazi iz sintetičnosti i sažimanja. Nema u tom intenzitetu dramatike, jer ničeg dramatičnog nema u tome što se stiže „opet do starih odjeka”: čak i kada, kao u pesmi „Tužna šetnja”, lirski subjekt napomene „Ali sada je to samo tužna šetnja / po praznom parku”, šetnja prostorom u iščekivanju da se iz njega izade, te reči imaju zadatak da ukažu na to kako se život kruni i osipa, kako se prazni od značenja, no sve to zaprepašćenje nad *razgradivošću* obične svakodnevice biva prećutano, izostavljeno, mirno sklonjeno u stranu da bi mir, praznina i stagnacija progovorili. Krilijeve pesme stoga dostižu vrlo krhak i nestabilan, ali pomno i usredsređeno sazdan tematski i semantički balans: „Ima tog nečeg u ljubavi / kao po pravilima sintakse / muškarci nalaze žene i spajaju / tela sa umovima.”

Predat zvuku i ritmu jezika, posvećen rasporedu reči na stranici kao dogovorenoj koreografiji, Krili ponekad svoje pesme posvećuje Vilijamu Karlosu Vilijamsu; čak i da se ne radi o direktnom uticaju, moglo bi se govoriti o tematskim i formalnim saglasjima: a često Krili sledi Vilijamsove cezure, često precizno opcrtava čistotu njegovih slika. Opkoračenja su svet za sebe, ljupka konstitutivna mehanika Krilijeve poezije i njegovo moćno semantičko oružje, a ona opasuju svet proizvoljno postavljenih granica, koji traga za preraspodelom prioriteta, uvida i saznanja. Stil Roberta Krilija gradi se na manevrima unutrašnjom rimom i asonancom kao u pesmi „Hart Krejn”, odajući počast Vilijamu Karlosu Vilijamsu čiji je uticaj i logičan i nenadan. Struktura Krilijevih pesama je krhka, visoko estetizovana, u nju se ulivaju ritmička i zvučna saglasja. Kritičari tvrde da se kod Krilija trivijalno i igrivo ponekad zateknu u opasnoj blizini refleksivnog i autorefleksivnog, da se tako i intelektualna igra obrela u bliziji emocije. Svaka pesma oprezno produbljuje temu ljubavi i ljutnje, sklada i sukoba. „Žena je / nužna, čovek / izgubljen u ozbiljnim / mislima: / daj mu oblik svakako, / ime i titule”, stoji u pesmi „Zagonetka”, koja je mala autorefleksivna himna samodovoljnosti.

Čarls Olson želeo je da jezik prodre mnogo dublje od nivoa označitelja, da on bude most ne samo prema značenjima nego prevashodno prema stvarima. U svom čuvenom eseju „Projektivni stih” poziva se na čulnost jezika, na njegovu organsku prirodu, na ulogu jezika kao instrumenta zavisnog od glasa, daha, od sopstvene telesnosti. Olson traga za mogućnostima utelovljenja pesnika u jeziku. Jezik je govorni ritual koji nas uvodi u svet u kom se metafora konstituiše više kao upravo otkriveni odnos između stvari nego

kao unapred utemeljen odnos među rečima. „Ono što sam / došao činiti / je odeljeno, delom sačuvano”, stoji kao poenta u Krilijevoj pesmi „Nevinost” koja je sazdana od empirijske zbunjenosti pred faktografijom prirode: sve što je utemeljeno može da transcendiru u nešto novo i nepoznato što obitava sa druge strane izmaglice.

Nezgrapna, a baš u toj nezgrapnosti tačna, autopoetička rečenica jednog srpskog prozaiste glasila je: „Ja pripadam piscima koji teže ka skraćenju, upotrebi što manje reči, a da se dobije u skraćenom obliku – dug sadržaj.” Kod Roberta Krilija konciznost su vrata percepcije koja vode ka dugim sadržajima, iscrpljujućim a neiscrpnim suštinama.